

Rovfugl som lidenskap

■ ARVE ØSTLYNGEN

Fastlege, Nordlys Legesenter, Alta. Praksiskonsulent, Finnmarksykehuset

Haukugleunge. FOTO: ARVE ØSTLYNGEN

Utposten har utfordret meg til å skrive om noe som betyr mye for meg, og som gir nye tanker, gleder, energi – rett og slett overskudd og arbeidslyst!

For meg er rovfugl en slik aktivitet, og sannsynligvis den av mine hobbyer som tar mest tid. Samtidig gir den også en masse tilbake i form av opplevelser, energi og glede! Det er også en fysisk hobby der skiturer, fotturer og fjellklatring gir mye trim «på kjøpet».

Min interesse for rovfugler begynte allerede i tidlige barneår, den gang som del av en bred interesse for alt som hadde med natur å gjøre. Rovdyr og rovfugl hadde

imidlertid en spesiell tiltrekning og fascinasjon for meg da også. I barnlig naivitet og optimisme førte jeg stadig «ulvealp» øverst på ønskelista til jul, uten at mine foreldre syntes å ta det til etterretning... Senere ble naturinteressen ytterligere penset inn på rovfugl da jeg som 16-åring fikk sommerjobb som feltassistent ved Rovfuglundersøkelsene i AltaKautokeino vassdraget, ledet av rovfuglforskeren Per J. Tømmerraas. Et pluss i søknaden var det

tydeligvis at jeg nylig hadde funnet det første spurvehauk-reiret i Alta. Undersøkelsen var for øvrig en del av konsesjonsvilkårene som Statkraft ble pålagt i forbindelse med utbyggingen av Alta-Kautokeino-vassdraget, og den skulle se om oppdemningen ga konsekvenser for den lokale rovfuglbestanden. I en

10-års periode hadde jeg således drømmesommerjobben, med oppgave å finne alle rovfuglhekkinger

Jaktfalkunger med personlighet.

FOTO: ARVE ØSTLYNGEN

Mange reir krever fjellklatreutstyr for å nås.

FOTO: ARVE ØSTLYNGEN

Utsikt over Store Lerresfjorddalen.

Bygging av kunstig reir for jaktfalk.

langs en 50-km strekning av Alta-Kautokeinoelva, fra Sandia gård og opp til Masi. Deretter skulle produksjonen i reirene måles ved å telle antall unger i hvert reir. I tilgjengelige reir ringmerket vi også ungene, for å få data på trekkruiter og overvintringsområder. Dette var en utrolig lærerik periode, der jeg ble godt kjent med de ulike artenes særtrekk når det gjaldt reirvalg og hekkebiologi. Jeg lærte å finne kongeørnas store kvistreir i bratte stup, og dvergfal-kens godt skjulte reir på bakken eller i gamle kråkereir. Hver art krevde sin metodikk når det gjaldt å finne reirene, og ofte innebar det timelange økter på utvalgte observasjonsposter, for å lytte og speide etter tegn til hekking.

Fra å leite reir i det omtalte undersøkelsesområdet, begynte jeg å leite etter hekkeplasser for rovfugl også i mine hjemmeområder rundt Alta. Fast følgesvenn på disse rovfugl-turene var, den gang som nå, kollega Kenneth Johansen i Alta, som har delt min interesse for rovfugl siden barneskolen. De siste 20 årene har vi kartlagt og monitort kongeørn og jaktfalk i et 10 000 km² stort område bestående av nær hele Alta kommune og vestre del av Kautokeino kommune. I Alta og Kautokeino har vi i tillegg god oversikt over hekkeplasser for vandrefalk, hønsehauk, havørn, fjellvåk og spurvehauk. Sammen med en håndfull andre rovfuglentusiaster i Alta stiftet vi i

Artig når perleugleholken har fått leieboer. FOTO: ARVE ØSTLYNGEN

2011 Rovfuglgruppa i Vest-Finnmark (ROV). ROV er en ideell forening med formål å kartlegge og bevare rovfuglbestandene i Finnmark, og blir gledelig nok mye brukt som høringsinstans i arealsaker/utbyggingssaker.

Allerede fra januar av begynner det å krible i kroppen etter å komme seg ut på tur for å se om uglene forbereder hekking, eller for å sitte noen timer ved et jaktfalk- eller kongeørnreir. På denne tida kan man se om fuglene har startet hekkeforberedelser, i form av skriking, reirbygging eller fluktlek.

Hekkeplasser

Det å finne hekkeplassen for en art er en spesiell ting. Reiret er en veldig sentral del av leveområdet for en rovfugl, og representerer på mange måter sentrum i dens verden. Jeg opplever det svært givende når jeg kan bruke den erfaring og kunnskap jeg har tilegnet meg gjennom mange år, til å lokalisere de ulike artenes hekkeplass. En historie fra i sommer kan illustrere dette: Jeg hadde fått tips om gjentatte observasjoner av en ørn som satt i veikanten et sted i Alta. Ut i fra adferd, årstid og sted, dreide det seg mest sannsynlig om en nylig utflyttet havørnunge. Det igjen måtte bety at reiret ikke kunne være langt unna. Nylig dro jeg til det aktuelle området for å prøve å lokalisere reiret. Etter noen timers speiding med kikkert og teleskop fant jeg ørne-reiret, ganske så nært der ungørna hadde sittet tidligere i sommer. En masse dun rundt reiret bekreftet at det hadde vært hekking der i år, og et nytt havørn-reir kunne noteres. Gleden over å leite og finne, tror jeg ellers er ganske analog med aktiviteter som jakt og fiske, der reiret i mitt tilfelle er det ultimate målet for jakten.

Å bygge og sette opp egnede hekkeplasser for ugler eller rovfugl, gjør at en selv kan påvirke hvilke arter som slår seg ned i et område. Mange uglearter er avhengige av hule trær for å hekke, men strever med mangel på egnede hultrær i naturen. Henger man opp egnede kasser kan man således få tilslag av arter som ellers ikke kunne ha hekket. Rundt mitt eget hus i Tverrelvdalen, Alta, har jeg på denne måten fått hekking både av spurveugle, perleugle og haukugle. Nærværet av disse artene i området tilfører for meg området en betydelig verdi! Flere av ugleartene synger om kvelden og natta utover vårvinteren, hver med sin signatursang. Gjennom disse natlige serenadene, kan jeg derfor følge med på hvilke ugler som har annektert de ulike uglekassene.

Reirunger av h msehauk. FOTO: ARVE ØSTLYNGEN

Utrolige personligheter

Enkelte år har det vært hekking av jaktfalk ganske n r vei, og jeg har kunnet gjøre hyppige besøk over mange timer for å observere paret. Selvsagt på god avstand for ikke å forstyrre.   sitte slik godt innpakket i vinterklær og fjellduk (ofte i 15–20 minusgrader) gir en utrolig ro og tid til å bare la tankene flyte.

Lange perioder uten at noe skjer, gjør ingenting så lenge man vet at tålmodigheten blir belønnet bare man sitter lenge nok. Og det å få se disse utrolig flotte fuglene i kurtise, flyoppvisninger og bytteoverlevering, er belønning og motivasjon nok for ventetida!

Utover vårvinteren blir det hyppige besøk rundt til de ulike rovfugl-lokalitetene, med en mer intensiv kontrollrunde med snescooter i april. Da kontrollerer Rovfugl-gruppa alle kjente konge rnlokaliter i undersøkelsesområdet (10000 km ), og f r samtidig også besøkt en del jaktfalklokaliteter. Begge disse artene starter eggleggingen allerede i mars–april, og siste halvdel av april er ROV ute for å se hvilke par som har gått til hekking og ligger på egg.

De parene som har lagt egg, besøker vi på ny i juni måned, for ringmerking og telling av unger.

Det er sterke opplevelser   håndtere unger av ugler og rovfugl på nært hold. De utviser utrolige personligheter i utseende og oppførsel, og det kan virke utrolig at de små dvaske dunungene (for eksempel av vandrefalk), skal vokse til å bli verdens ras-

Ringmerking av fjellvåk. FOTO: ARVE ØSTLYNGEN

keste skapning og fullendte jeger! Det er alltid populært å ha med barn på slike turer, hvor de får studert fugleungene på kloss hold. Vinterturene hvor man sitter i ro i to til tre timer, kanskje uten å se en eneste fugl, er til sammenlikning ikke spesielt egnet for familieutflukt...

Rovfugl som vitenskap

I 2011 hadde vi gleden av å delta på en internasjonal jaktfalkkonferanse i Boise, Idaho. Der la vi fram to vitenskapelige artikler om jaktfalk fra v rt studieområde,

forfattet av tre leger fra Alta; Kenneth Johansen, Peder Halvorsen og undertegnede (<http://peregrinefund.org/subsites/conference-gyr/proceedings/215-Johansen.pdf>) og <http://peregrinefund.org/subsites/conference-gyr/proceedings/215-Johansen.pdf>). Det var en veldig artig og samtidig lærerik prosess med å sammenfatte data vi hadde samlet gjennom mange år, og presentere det i to vitenskapelige artikler. Vi har fortsatt mye upubliserte data og håper å få skrevet flere artikler i årene som kommer.

■ AOESTLY@ONLINE.NO